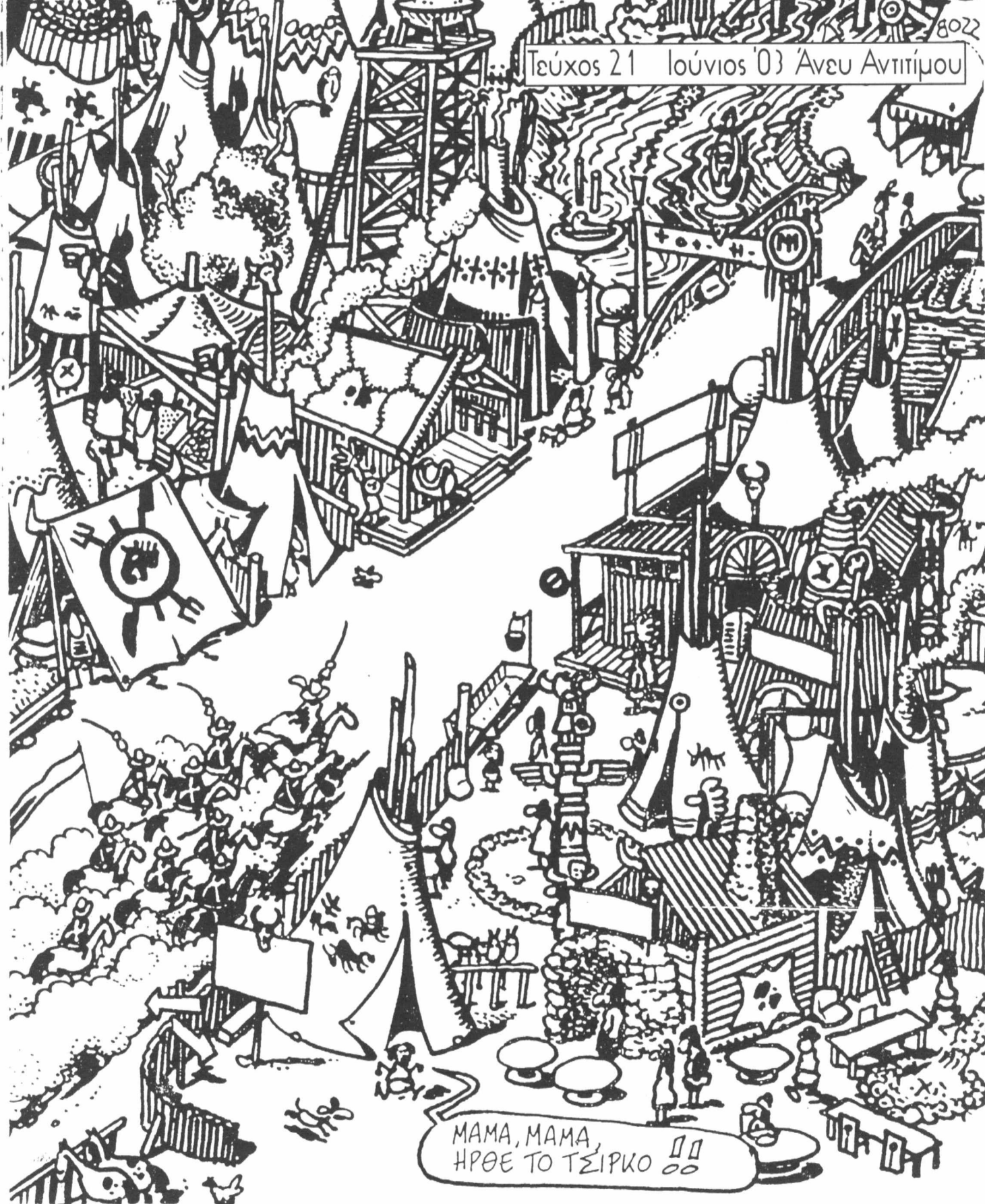


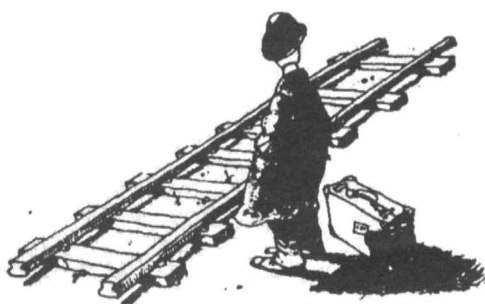
# ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ

Τεύχος 21 Ιούνιος '03 Άνευ Αντιτίμου



Κρατάτε στα χέρια σας το προτελευταίο τεύχος του Τραίνου. Στο επόμενο τεύχος θα ασχοληθούμε αποκλειστικά με τον απολογισμό της προσπάθειας και (άρα) την αυτοκριτική μας. Αυτό το τεύχος είναι αφιερωμένο στην κριτική του κινήματος "έναντια στην παγκοσμιοποίηση". Οφείλουμε κάποιες διευκρινίσεις σχετικά με αυτό. Το περασμένο Καλοκαίρι, πριν "τα μπάνια του λαού", η συλλογικότητα είχε φτιάξει ομάδες εργασίας που θα ασχολούνταν ανεξάρτητα με το ζήτημα "παγκοσμιοποίηση/αντιπαγκοσμιοποίηση", σ' ένα χρονικό ορίζοντα μέχρι τον Οκτώβριο, όπου σκοπεύαμε να αφιερώσουμε ένα τεύχος σ' αυτό το ζήτημα και πιθανότατα μια ανοιχτή συζήτηση στην προοπτική της ζύμωσης κάποιων θέσεων και της δημιουργίας μιας ευρύτερης πρωτοβουλίας, που θα ασχολούνταν με αυτό ενόψει της συνδιάσκεψης της Ε.Ε. στην Θεσσαλονίκη τον Ιούνιο του 2003. Τα γεγονότα όμως της 29<sup>ης</sup> Ιουνίου υπήρξαν καταλυτικά τόσο γι' αυτούς τους στόχους, όσο και για την ίδια την συλλογικότητα. Αφ' ενός έμπαινε αιφνιδιαστικά στην ελληνική κοινωνία το κλίμα της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 2001, πράγμα που απαιτούσε πολύ σοβαρή πολιτική αντιμετώπιση και άρα ένα μέρος του δυναμικού μας σ' αυτή την κατεύθυνση και αφετέρου κάποιοι σύντροφοι αποχώρησαν από το Τραίνο. Μπροστά στα νέα δεδομένα αποφασίσαμε να στρέψουμε αποκλειστικά το ενδιαφέρον μας προς τα εκεί και να δουλεύουμε περιστασιακά μόνο το ζήτημα "αντιπαγκοσμιοποιητικό κίνημα". Η εργασία όμως αυτή υπήρξε χρονοβόρα και τεχνικά δύσκολη, γι' αυτό παρόλο που θεωρούσαμε πολύ σημαντική μια σε βάθος διαπραγμάτευση του ζητήματος του πολέμου στο Ιράκ, δεν το κάναμε, προτιμώντας να συνεχίσουμε την επεξεργασία του προηγούμενου ζητήματος και να παρέμβουμε στο ζήτημα του πολέμου μόνο με συμμετοχή σε συζητήσεις και στις αυτόνομες - αδιαμεσολάβητες αντιπολεμικές εκδηλώσεις του κινήματος. Την εργασία αυτή παρουσιάζουμε σ' αυτό το τεύχος, που υπήρξε από κάθε άποψη η πιο δύσκολη προσπάθειά μας. Τονίζουμε, για όποιον αποφασίσει να το διαβάσει μέχρι τέλους, ότι η κριτική είναι όρος απαραίτητος για να προχωράμε μπροστά, άλλωστε: we must be cruel only to be honest. Τελειώνοντας θέλουμε να ευχαριστήσουμε το Νίκο Β. για την βοήθεια του στο στήσιμο του τεύχους και επίσης όλους όσοι βοήθησαν στην έκδοση του.

**Διεύθυνση επικοινωνίας:** Το Τραίνο, Τ.Θ. 1013, Τ.Κ. 71001, Ηράκλειο Κρήτης.



## Travelled circus

ή

## Ταξιδιάρια νυχτί

### Α. Η αμφιλεγόμενη ταυτότητα

Εμφανίζεται περίπου αιφνίδια στο παγκόσμιο κοινωνικό πεδίο σε μια πόλη της Αμερικής το 1999<sup>1</sup>. Από τότε κάνει συχνά-πυκνά την εμφάνισή του σε διάφορες γωνιές του παγκόσμιου χάρτη, που γίνονται οι κρίκοι μιας αλυσίδας που φιλοδοξεί να συγκροτεί την ιστορία του. Ο λόγος που θα ασχοληθούμε με το "κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση", είναι ότι πιστεύουμε ότι αξίζει να αφιερωθούν μερικές γραμμές σ' αυτό. Αξίζει πρώτα από όλα γιατί αυτό το φαινόμενο τρέφει και συντηρεί τα τελευταία χρόνια μια κορυφαία **μυθολογία** στα μυαλά πολλών εκμεταλλευόμενων. Ποια είναι αυτή; Στην εποχή του "τέλους της ιστορίας" και της συντριπτικής ήττας των κινήματων της αμφισβήτησης, το "κίνημα" αυτό αποτελεί την πιο ελπιδοφόρα απάντηση των κοινωνιών στην επέλαση της κυριαρχίας. Δυστυχώς τα παραμύθια είναι ωφέλιμα μόνο για μικρά παιδιά, κάτι χειμωνιάτικα βράδια γύρω από την ζεστασιά του τζακιού. Πιθανόν να είναι ωφέλιμα και για "ευαίσθητους" λευκούς μεσοστους<sup>2</sup>, ή για αρτηριοσκληρωτικούς γραφειοκράτες, αφού αυτοί αποτελούν από άποψη κοινωνικής σύνθεσης κάποιες από τις κεντρικές φιγούρες του "κινήματος". Επειδή όμως είναι καταστροφικά όσο δεν αναγνωρίζονται σαν τέτοια, γι' αυτούς που έχουν κάθε λόγο να ψάχνουν την αλήθεια για λογαριασμό τους, γι' αυτό θα πρέπει να είμαστε σκληροί στην κριτική μας. Όπως θα πρέπει να είμαστε σκληροί στην αυτοκριτική μας, μια που κάποια πράγματα που αφορούν τις αντιλήψεις γύρω από το κίνημα βάρυναν κατά περιόδους και κάποιους



από μας. Στην πάλη μας να τα ξεπεράσουμε, στην πάλη μας να διαμορφώσουμε μια ξεκάθαρη άποψη, οφείλεται και η καθυστέρηση ενός τέτοιου κειμένου.

Πριν ξεκινήσουμε να διευκρινίσουμε ορισμένα μεθοδολογικά ζητήματα. Πρώτον του ορισμού. Αποδεχόμαστε τον όρο **κίνημα** μόνο για συμβατικούς λόγους συνεννόησης, αφού αυτό το συνονθύλευμα ομάδων και συλλογικοτήτων από όλο τον κόσμο, ούτε αναφέρεται σε μια κοινή κοινωνική ανάλυση, ούτε εκφράζει κανένα κοινό αίτημα-στόχο (πλην το: Ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό) και κυρίως δεν χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πραγματικών πολιτικών διαδικασιών, ελάχιστοι όροι για να αποδοθεί αυτός ο προσδιορισμός σε ένα πολιτικό υποκείμενο.

Δεύτερο, της ανάλυσης των χαρακτηριστικών του "κινήματος". Έχουμε διαβάσει πολλές αναλύσεις πολιτικών συλλογικοτήτων, άρθρα δημοσιογράφων ή αναλυτών της κυριαρχίας, ακόμα και κείμενα συντρόφων, που εστιάζουν την προσοχή τους στην ανάλυση/κριτική των επιμέρους τάσεων του "κινήματος", χωρίς να προσπαθούν να κατανοήσουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά όλων των τάσεων. Εμείς θα πάρουμε τον αντίθετο δρόμο. Θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρχουν **κάποιες κοινές παράμετροι αντίληψης** των πραγμάτων που οδηγούν όλο αυτό τον κόσμο, με τις υπάρχουσες (τυπικές ή μη) διαφορές, να ομογενοποιηθεί στην αναγνώριση της ανάγκης της συμμετοχής του στις κατά διαστήματα συναντήσεις κορυφής του ΠΟΕ, των G8, της Ε.Ε., κ.α.

Γι' αυτές τις παραμέτρους αντίληψης θα μιλήσουμε αρχικά. Κατόπιν θα αναφερθούμε στις κυριότερες συνιστώσες του κινήματος, συνειδητά πολιορκημένοι από προβλήματα χώρου (του εντύπου) και χρόνου (δικού μας).

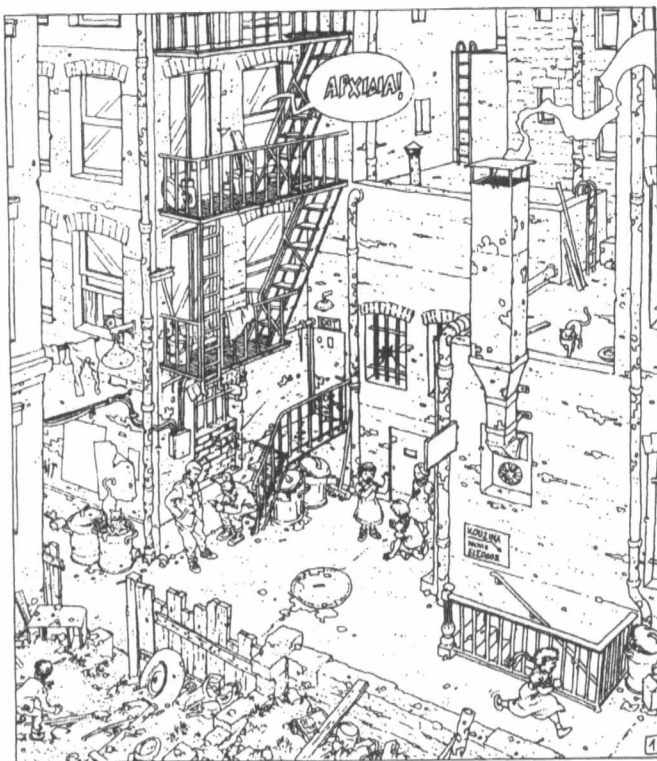
### Β. Πως φτιάχνουμε ένα κυρίο

Ο **ακτιβισμός** και η εφαρμογή της ιδεολογίας του είναι το πρώτο κοινό σημείο των συμμετεχόντων. Εννοούμε σαν ακτιβισμό την δράση χωρίς **αυτοανακλαστικό στοχασμό**. Δηλαδή την δράση που δεν σκέφτεται την αιτία και το νόημα της εκδήλωσης της. Ακτιβισμός είναι η πεποίθηση ότι η ενασχόληση με το κοινωνικό ζήτημα πρέπει να επικεντρώνεται σε φαντεζί ενέργειες -συμβολικές ή όχι- και η ανάλογη στάση και συμπεριφορά που πηγάζει από αυτήν. Ακτιβισμός είναι η δράση που περιφρονεί την θεωρία, την κριτική, την πολιτική ανάλυση και σύγκρουση με άλλες αντιλήψεις, κυρίαρχες, ή μη. Στα πλαίσια του "κινήματος" ο ακτιβισμός εκδηλώνεται με την συμμετοχή στα εκάστοτε ραντεβού που δίνει αυτό το κίνημα με τις κόκκινες ζώνες και με τους μπάτσους. Ο ακτιβισμός είναι η εισαγωγή του θεαματικού στον κοινωνικό ανταγωνισμό. Η Greenpeace για παράδειγμα, βάζει τα μέλη της να τοποθετούν τα κορμιά τους για να εμποδίζουν τον απόπλου ενός πλοίου (του "ασυνείδητου" εφοπλιστή που αδιαφορεί για την μόλυνση της θάλασσας). Η δράση αυτή συλλαμβάνεται θεαματικά από τους εκμεταλλευόμενους, δεν προάγει δηλαδή κατά κανένα τρόπο την συνείδηση, και γιατί εισάγει άλλο ένα διαχωρισμό (ο "ηρωικός" διαδηλωτής σε σχέση με τον "μέσο" άνθρωπο) και επειδή ο καπιταλισμός είναι σχέση μεταξή ανθρώπων και θεσμών και όχι η προσωποποίηση αυτών των θεσμών, δηλαδή η ανθρώπινη εκπροσώπηση τους. Η λογική του ακτιβισμού, η λογική της δράσης χωρίς αυτοανακλαστικό στοχασμό, είναι η λογική του "hit and run". Η λογική δηλαδή του συμμετέχω, χτυπάω και φεύγω, προκειμένου



να είμαι έτοιμος για την παραμονή της επόμενης "μάχης".<sup>1</sup> Λίγο, ή πολύ, κάθε ομάδα που συμμετέχει στις εκδηλώσεις των συναντήσεων κορυφής, υποκύπτει αναγκαστικά ή εκούσια στην ακτιβιστική νοοτροπία. Αυτό σημαίνουν οι ηρωικές περιγραφές των "μαχών" και τα επαναστατικά εύσημα που διεκδικεί κάθε πολιτική ομάδα μετά την επιστροφή της από τον τόπο της συνόδου, χωρίς σχεδόν καμιά από αυτές, όσες τουλάχιστον έχουμε υπόψιν μας, να μπαίνει στον κόπο ενός στοιχειώδη απολογισμού. Το δεύτερο κοινό σημείο των συμμετεχόντων σε τέτοιου είδους συναντήσεις είναι η **ιδεολογία της κεντρικότητας της σύγκρουσης**. Παρακολουθήστε: "Σ' αυτή την πόλη ...τον Ιούλιο θα διεξαχθεί η σύνοδος των G8. Οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των πιο πλούσιων και ισχυρών κρατών της γης συναντώνται για να πάρουν πολιτικές, οικονομικές, στρατιωτικές και εμπορικές αποφάσεις, που θα επηρεάσουν ανυπολόγιστα τους πάνω από 6 δισεκατομμύρια κατοίκους αυτού του πλανήτη(...)' Ένα παρόν ατελείωτο, που δεν συναντάμε σε άλλες εποχές...(...)"<sup>2</sup>. Υποτίθεται λοιπόν ότι οι συναντήσεις κορυφής εκφράζουν μια **συμπύκνωση της καπιταλιστικής σχέσης** και οι τόποι διεξαγωγής των αποφάσεων αποκτούν ένα συμβολικό χαρακτήρα "παγκόσμιων χειμερινών ανακτόρων", που η κατάληψη τους θα κάνει το σύστημα να καταρρεύσει, ή δεν ξέρουμε τι άλλο. Αυτή η λογική είναι ούτως ή άλλως επικίνδυνη. Έχει τονιστεί από πολλούς συντρόφους ότι ο καπιταλισμός είναι μια σχέση της ανθρώπινης καθημερινότητας συνολικά, στην οικογένεια, στην δουλειά, στην ανεργία, στο σχολείο, στον "ελεύθερο χρόνο", στο δημόσιο χώρο, παντού. Κάθε αγώνας για την ανθρώπινη αυτονομία, ατομική και κοινωνική ταυτόχρονα, οφείλει να έχει συνείδηση αυτής της συνθήκης και να διεξάγεται πρώτα στον χώρο που δραστηριοποιείται ο καθένας από εμάς, στο χώρο που αφορά την καθημερινότητα μας και που εμφανίζονται τα προβλήματα που καταστρέφουν την ουσία της ύπαρξης μας. Η ιδεολογία που ανάγει σε κορωνίδα της δράσης (αν όχι σε μοναδικό άξιο σημείο αναφοράς) την κεντρικότητα της σύγκρουσης, όσο κι αν υποστηρίζει το αντίθετο, περιφρονεί αυτού του τύπου την θεώρηση που αναπτύξαμε. Και έτσι βλέπουμε ανθρώπους να τρέχουν στην Πράγα και να μην έρχονται στις συναντήσεις της πολιτικής τους ομάδας. Να συγκρούονται με τους μπάτσους στην Γένοβα και να γλείφουν όλη μέρα το αφεντικό της ιδιωτικής εταιρίας, στην οποία δουλεύουν. Να αδιαφορούν για την καθημερινή πολιτική δράση, πιστεύοντας ότι "πια έχει νόημα μόνο να συμμετέχεις σε διαδηλώσεις κατά της παγκοσμιοποίησης", γιατί όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται μακριά(sic) από τον τόπο μας και(προσοχή!) ανεξάρτητα από τις επιδιώξεις των δικών μας αφεντικών. Αυτή είναι η **μαγική μέθοδος** που αθώνει όσους διευθύνουν τις ζωές μας σε κάθε πτυχή τους. Και από την άλλη πλευρά, το καλύτερο **άλλοθι** για την απραξία, ή τον συμβιβασμό εκεί που δίνεται η πραγματική σύγκρουση, με απτούς, υλικούς όρους. Πολλοί από τους συμμετέχοντες σ' αυτές τις διαδηλώσεις και ειδικά κάποιοι που επικαλούνται αντιεξουσιαστικές ιδέες, αποκρούουν την κριτική αυτή, ωστόσο η πολιτική τους στάση, παρά τον ισχυρισμό ότι αγωνίζονται και στο καθημερινό επίπεδο("σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά", είναι το αγαπημένο τους μοτίβο) την κάνει αναπόφευκτη.

**Ο διεθνισμός ως ιδεολογία.** Το "αντί- κίνημα" πιστεύει ότι ανακάλυψε τον διεθνισμό. Στην πραγματικότητα όμως ανακάλυψε το φάντασμα ενός διεθνισμού που οι δύο παγκόσμιες ανθρωποσφαγές, είχαν ήδη κατασπαράξει τις σάρκες του. Αυτό το φάντασμα, που σέρνει τις αλυσίδες του και τις φοράει στα κεφάλια ανθρώπων που στρατεύονται σε σημαίες με τόσο διαφορετικούς στόχους η καθεμία, έχει εκφυλιστεί σε ένα τριτοκοσμικό, ή κοσμοπολίτικο σκιάχτρο. Να εξηγηθούμε. Το επαναστατικό κίνημα από τα πρώτα σκιρτήματα του έθετε σαν αξία του τον κοινό αγώνα και την αλληλεγγύη μεταξύ των εκμεταλλευόμενων όλου του κόσμου, ενάντια στους εκμεταλλευτές τους. Η επίκληση της κοινής πάλης ήταν η προβολή της συνείδησης της κοινής ρίζας των προβλημάτων κάθε ανθρώπινης κοινότητας, παρά τον διαφορετικό κάθε φορά τρόπο εκδήλωσης τους. Όταν οι εργάτες, οι διανοούμενοι και άλλοι εκμεταλλευόμενοι φείγανε να πάνε να πολεμήσουν στον ισπανικό εμφύλιο, δεν τους οδηγούσε η γοητεία του ταξιδιού στην πιο εξωτική χώρα της Ευρώπης, ούτε η λύπη, ή η φιλανθρωπία για τους Ισπανούς εξεγερμένους. Τους οδηγούσε το πολιτικό αστέρι της ταξικής συνειδητοποίησης. Της συνειδητοποίησης ότι στην Ισπανία την δεκαετία του '30 παίζονταν το στοίχημα της κοινωνικής απελευθέρωσης, που αν το κέρδιζαν οι εκμεταλλευόμενοι θα άλλαζε η μοίρα όλου του κόσμου. Τι από αυτά τα χαρακτηριστικά διαθέτει ο σημερινός διεθνισμός; Τίποτα. Πίσω από την επιβολή του φόρου Tobin, ή από το "καταργήστε τα χρέη του τρίτου κόσμου", που προβάλλουν σαν αιτήματα κάποιες οργανώσεις του "κινήματος", αποκαλύπτεται μια μεταμοντέρνα στρατηγική ελεημοσύνης: "Δώστε τους πίσω κάτι, τόσα τους έχετε πάρει...". Τι κοινό έχουν οι χορτασμένοι της δύσης(όποια πολιτική ταυτότητα κι αν διεκδικούν) με τους πεινασμένους του τρίτου



κόσμου, πέρα από την κοινή αιτία της αλλοτρίωσης τους(υλικής και διανοητικής) και πόσο ο τρόπος αγώνα(" μια που ήρθαμε στην Γένοβα, δεν περνάμε και από την Βενετία...), όσο και τα αιτήματα, συμβάλλουν στην συνείδηση αυτής της πραγματικότητας; (Μάλλον ρητορικό ερώτημα...).

**Η αντίληψη για τα ΜΜΕ και η στάση απέναντί τους,** είναι κοινός τόπος για όλο το "κίνημα". Βρισκόμαστε ενώπιον ενός ιστορικά πρωτότυπου φαινομένου. Για πρώτη φορά ένα "κίνημα" ανθρώπων αντιμετωπίζει- στο σύνολο του- τα ΜΜΕ ως βασικό εργαλείο της δράσης του. Με ποια έννοια; Βασικός στόχος των εκάστοτε διαδηλώσεων υποτίθεται ότι είναι το μπλοκάρισμα των συνόδων κορυφής. Τα διαφορετικά είδη των τακτικών που υιοθετούνται γι' αυτό το σκοπό, από θεατρινισμούς και μασκαράτες στους δρόμους μέχρι παθητική αντίσταση, και από εικονική μέχρι και πραγματική σύγκρουση με την καταστολή, επιδιώκεται να προβληθούν από τα ΜΜΕ σε όλο τον κόσμο, ώστε να γίνει ευρύτερα γνωστό ότι "οι άνθρωποι αντιδρούν στις αποφάσεις των ισχυρών". Φιλοδοξώντας μάλιστα στην "συμπαθητική κάλυψη" από τα ΜΜΕ(τα οποία φυσικά την παρέχουν αφειδώς..., με εξαίρεση αυτά της εκάστοτε χώρας της συνόδου) οι συμμετέχοντες, προσδοκούν στην επέκταση του "κινήματος". Η αντίληψη αυτή είναι σε κάθε της πτυχή ιδεολογική. Η ιδεολογία της έχει να κάνει με μια σαφή αδυναμία(τουλάχιστον για κάποιους...) κατανόησης του ρόλου της τεχνολογίας και των ΜΜΕ ειδικότερα, ζήτημα πολύ μεγάλο, που μόνο ακροθιγώς θα το πιάσουμε εδώ. **Τα ΜΜΕ δεν είναι ουδέτερα,** ούτε "διαστρεβλώνουν" την πραγματικότητα, πεποίηση που υπονοεί ότι με μια διαφορετική διαχείριση τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά<sup>3</sup>. Τα ΜΜΕ είναι μηχανισμός χειρισμού της πραγματικότητας, δομημένα και λειτουργικά για να παίξουν αυτό τον ρόλο, στην υπηρεσία των αφεντικών και του κράτους. Καμία συνειδητοποίηση δεν μπορεί να διαμεσολαβηθεί από καμιά οθόνη τηλεόρασης, από κανένα ραδιοφωνικό σταθμό. Το "κίνημα" έχει αναγάγει την διαμεσολάβηση σε όρο ύπαρξης του. Χωρίς την εικόνα(ηλεκτρονικού και έντυπου μέσου), από την ίδια την φύση της ιδεολογίας του, δεν μπορεί να υπάρξει. Κάτι παρόμοιο ισχύει και με την στάση απέναντι στο διαδίκτυο(internet), που όλες οι τάσεις του "κινήματος" συμφωνούν ότι συνέβαλε σε μέγιστο βαθμό στην ανάπτυξη του. Στο διαδίκτυο η διαμεσολάβηση οργανώνεται με όχημα την πληροφορία. Ωστόσο αυτή την πραγματικότητα, την συγκαλύπτει(ξανά) μια ιδεολογία: "η ελεύθερη και γρήγορη ανταλλαγή απόψεων στο παγκόσμιο κυβερνο-χωρίο". Αν πρόκειται, στην συγκεκριμένη περίπτωση για **απόψεις**, δηλαδή για διάλογο, για κριτική, για ζωντανές **επιλογές** ζωντανών ανθρώπινων υποκειμένων, ή για ανταλλαγή νεκρού και άχρηστου πληροφοριακού υλικού, μπορεί να το διαπιστώσει κάποιος, παρακολουθώντας για παράδειγμα τους "διάλογους" που αναπτύσσονται στις σελίδες των indymedia, που αποτελούν γέννημα- θρέμμα του "κινήματος". Εκεί μπορεί να φανεί ξεκάθαρα πως η επικοινωνία εκφυλλίζεται σε ανταλλαγή πληροφοριών(που θα συναντηθούμε, τι ώρα, πως θα πάμε, που θα είναι οι μπάτσοι, κ.α.),

και όχι σε κριτική επεξεργασία ζητημάτων. Σε τελευταία ανάλυση έχουμε να κάνουμε με το αντίστοιχο της ακτιβιστικής νοοτροπίας στο θεωρητικό πεδίο. Η θεωρία εκφυλλίζεται σε συνθήματα, ή κουτσομπολιά, όπως τα νοήματα εκφυλλίζονται σε παραστάσεις του θεαματικού.

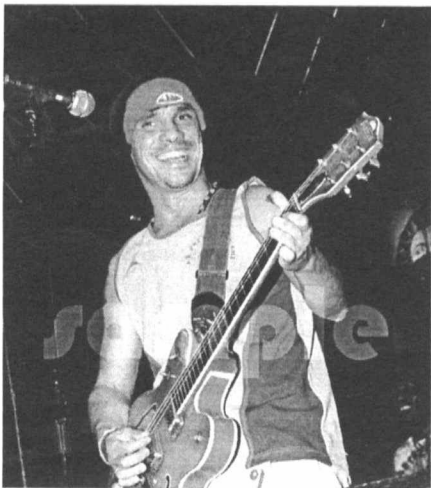
## Γ. Το κατακερματισμένο παζλ

Μια μεθοδολογική προσέγγιση του προβλήματος που προκύπτει από μια ανάλυση των αντιλήψεων που κυκλοφορούν στα πλαίσια του "κινήματος", λόγω του τεράστιου αριθμού ομάδων και οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στις τάξεις του (μόνο στο Σηατλ υπήρχαν 700 διαπιστευμένες οργανώσεις), είναι η ταξινόμηση τους σε τάξεις και η μελέτη της κάθε επιμέρους τάξης. Δεν θα ξεφύγουμε από αυτό τον κανόνα, με την διευκρίνιση ότι θα αναφερθούμε στις κύριες συνιστώσες του "κινήματος", από άποψη κυρίως επικράτησης των αντιλήψεων τους εντός του "κινήματος". Κατά την γνώμη μας, τέσσερις είναι οι κυριότερες συνιστώσες του "κινήματος ενάντια στην παγκοσμιοποίηση". Η πρώτη αποτελείται από τις ΜΚΟ(Μη- κυβερνητικές οργανώσεις) και γενικά από όλους αυτούς τους οργανισμούς, δίκτυα, συνεταιρισμούς κ.α., που αναδύθηκαν στο μεταφορντισμό, υιοθετώντας την ταυτότητα "κοινωνία των πολιτών". Η δεύτερη συμπεριλαμβάνει ότι έχει απομείνει, από αυτό που στις προηγούμενες δεκαετίες είχε ονομαστεί "νέα κοινωνικά κινήματα", που προκάλεσαν την κρίση του φορντισμού στις δεκαετίες του '60 και του '70: οικολογικό(αντιπορηνικό κ.λ.π.) κίνημα, γυναικεία κινήματα, φοιτητικά κινήματα, κινήματα πόλης, κινήματα ομοφυλόφιλων, κ.α. Η τρίτη τάση εκπροσωπεί (χοντρικά) την πυλιά σοσιαλδημοκρατία του φορντισμού: κυβερνητική(πια...) ή αντιπολιτευόμενη αριστερά, μαρξιστο-λενινιστικά και τροτκιστικά γκρουπούσκουλα, εργατικά συνδικάτα, αγροτικά συνδικάτα, κ.λ.π. Τέλος η τέταρτη συνιστώσα περιλαμβάνει την αναρχική/ μαρξιστική αντιεξουσία με όλο το γενεαλογικό της δένδρο, εκπροσωπούμενη είτε από ξεκάθαρα πολιτικά μορφώματα(π.χ. αναρχικές ομάδες), είτε από ανοιχτές οργανώσεις που συσπειρώνουν διαφορετικές συλλογικότητες και ομάδες.

## Η κοινωνία των πολιτών, ή

### κράτα το σόου μαϊμού, κράτα το σόου

Η κοινωνία των πολιτών στην μορφή που εμφανίζεται σήμερα αποτελεί ένα καινούργιο διανοητικό κατασκεύασμα της κυρίαρχης ιδεολογίας. Υποτίθεται ότι συνιστά μια επαναπολιτικοποίηση των πιο "ευαίσθητων" κοινωνικά στρωμάτων(των μεσαίας λευκής "τάξης", δηλαδή), μέσω της συμμετοχής τους, είτε σε ομάδες πίεσης(lobby), που αφορούν επιμέρους τομείς του κοινωνικού, είτε σε δραστηριότητες κοινωφελούς χαρακτήρα. Η σημερινή μορφή της "κοινωνίας των πολιτών" είναι-κυρίως- οι ΜΚΟ, που ο αριθμός τους παρουσιάζει μια ραγδαία αύξηση τα τελευταία χρόνια σε όλο τον κόσμο. Ποιος είναι στην πραγματικότητα ο ρόλος των ΜΚΟ; Οι ΜΚΟ καταλαμβάνουν επιμέρους πεδία του πολιτικού(ειδικά εκείνα τα πεδία στα οποία είχε επεκταθεί η αμφισβήτηση των 60ς) και μετασχηματίζουν την φύση τους, αποεδαφικοποιώντας τα από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Πως το κάνουν αυτό; Αρχικά ανάγουν το αποσπασματικό(το επιμέρους πολιτικό δηλαδή) σε κεντρικό, με τρόπο όμως που συγκυλύπτει τόσο το ολικό, όσο και την οργανική σύνδεση του αποσπασματικού με το ολικό. Μ' αυτό τον τρόπο συσκοτίζουν την αιτία και επικεντρώνονται στο σύμπτωμα, όπως ένας γιατρός που αδιαφορεί για την κοινή ρίζα των ξεχωριστών συμπτωμάτων του ασθενούς και χορηγεί διαφορετικά φάρμακα για το κάθε σύμπτωμα. Φυσικά δεν είναι αφελέης ο τρόπος αντίληψης της πολιτικής από τις ΜΚΟ, όπως δεν είναι άσχετη με αυτό τον τρόπο, η στρατηγική παρέμβασης που εφαρμόζουν. Στην θέση της συλλογικής διεκδίκησης έχουν βάλει την διαπραγμάτευση. Στην θέση της σύγκρουσης με τους θεσμούς της κυριαρχίας, έχουν τοποθετήσει την συνεργασία μαζί τους, την "συνομιλία". Δεν



είναι τυχαίο άλλωστε ότι οι περισσότερες, αν και μη- κυβερνητικές, χρηματοδοτούνται, άμεσα ή έμμεσα, πέρα από τις εθελοντικές εισφορές των μελών τους, από κρατικά ή ιδιωτικά συμφέροντα(π.χ. ένας από τους κύριους χρηματοδότες της παγκόσμιας συνδιάσκεψης των ΜΚΟ στο Πόρτο Αλέγρε, ήταν το ίδρυμα Φορντ).

Η πιο μαζική ΜΚΟ στην Ευρώπη είναι η οργάνωση Attac, με πάνω από 30000 μέλη, που προέρχεται από τον κύκλο της γαλλικής εφημερίδας Le Monde, και που έχει απλώσει τα πλοκάμια σε πολλές γωνιές του αναπτυσσόμενου κυρίως κόσμου(στην Ελλάδα (υπό)αναπτύσσεται γύρω από τον κύκλο της ΑΚΟΑ και γύρω από διάφορα συνδικάτα). Τι προσβέει η Attac; Μια φορολόγηση με 0,1% κάθε χρηματιστηριακής συναλλαγής(φόρος Tobbin), προς όφελος του τρίτου κόσμου, δηλαδή ένα έλεγχο στην κίνηση των κεφαλαίων, μια επιβράδυνση της νεοφιλελεύθερης ρύθμισης. Αυτός είναι ο τρόπος αντίληψης που ανάγει το μερικό σε κεντρικό, όπως λέγαμε παραπάνω, ανάγει δηλαδή το χρέος του τρίτου κόσμου σε κεντρικό ζήτημα, ως αποτέλεσμα των "άδικων νεοφιλελεύθερων πολιτικών"(των φοιτημεταλιστών της αγοράς), όπως τους λέει ο διευθυντής της Monde), για να συγκαλύψει την αιτία, την ύπαρξη δηλαδή του καπιταλιστικού συστήματος. Είναι προφανές ότι τα αφεντικά επιλέγουν να "συνδιαλέγονται" με αυτές τις τάξεις του "κινήματος". Στην πραγματικότητα ενισχύουν αυτές τις τάξεις, σαν μια οδό υπέρβασης της σημερινής κρίσης. Στην Πράγα ο Χάβελ μεσολάβησε για να συναντηθούν εκπρόσωποι των ΜΚΟ με εκπροσώπους του ΔΝΤ. Και ο Economist δεν έχει λόγο να διαφωνεί μαζί τους;" Οι διαδηλωτές έχουν δίκιο όταν δηλώνουν πως το σημαντικότερο ηθικό, πολιτικό και οικονομικό πρόβλημα των ημερών μας είναι η φτώχεια του τρίτου κόσμου". Τελικά οι ΜΚΟ αποτελούν εφεύρεση της νέας κοινωνικής οργάνωσης, που βρίσκεται στην σταδιακή της σχηματοποίηση, καθώς η μορφή κράτος- πρόνοιας μεταβαίνει στην μορφή νεοφιλελεύθερο-κράτος. Η κρίση που παράγεται από το γεγονός ότι δημιουργείται ένα χάσμα κρατικού παρεμβατισμού(μείωση κοινωνικών παροχών, αλλαγή εργασιακών σχέσεων, κ.α.), ανάμεσα σ' αυτές τις δύο μορφές, είναι ο γενεσιουργός παράγοντας των ΜΚΟ και ο ρόλος τους είναι να καλύψουν αυτό το χάσμα. Για παράδειγμα η "κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία", μια ένωση οργανώσεων, οργανισμών, συνεταιρισμών, ταμείων αλληλασφάλισης, κ.α., υποστηρίζει ότι "μπορεί κανείς να ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες, χωρίς να κινείται από την λογική του κέρδους". Πρόκειται για ένα οικονομικό δίκτυο(με μεγάλη ισχύ, αφού αντιπροσωπεύει το 10% της απασχόλησης στην Ευρώπη) που προσπαθεί να ξεπεράσει τις δυσλειτουργίες του φορντιστικού μοντέλου στην απόσπαση υπεραξίας και στην αναδιανομή του πλούτου, τόσο εντός του πρώτου κόσμου, όσο και μεταξύ του πρώτου και του τρίτου κόσμου, "με μεταφορά της αλληλέγγυας αποταμίευσης του Βορά στο Νότο, μέσω αλληλέγγυων χρηματοοικονομικών προϊόντων, ή αλληλέγγυων εταιριών επενδύσεων, ή μέσω της προώθησης της δημιουργίας αλληλέγγυων χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο νότο". Ποιος είναι ο στόχος όλων αυτών των "αλληλέγγυων" οργανισμών; "Ηθικό και δίκαιο εμπόριο." Δηλαδή: προστασία των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν τα προϊόντα του Νότου(με όρους φτηνής εργατικής δύναμης, περιβαλλοντικού κόστους), έναντι αυτών του βορά, προκειμένου το κεφάλαιο του Νότου να μείνει εντός του καπιταλιστικού παιχνιδιού...

## Τα νέα κοινωνικά κινήματα,

### ή Για όλα φταίει το χαζόν.

Ως νέα «κοινωνικά κινήματα» είχε εννοηθεί το ρεύμα της αμφισβήτησης που(σαν κυριότερος παράγοντας)προκάλεσε την κρίση του φορντισμού στις δεκαετίες του '60 και του '70. Το γεγονός ότι η σύνθεση τους δεν περιοριζόταν στην παραδοσιακή εργατική τάξη, όπως και το γεγονός ότι τα προτάγματα τους ξεπερνούσαν τα στενά πλαίσια της παραγωγικής σφαίρας, τους έδωσε τον χαρακτηρισμό αυτό. Ήταν οι «νέοι χώροι ελευθερίας», σ' ένα επόμενο στάδιο, όπως έγραψε ο Νέγκρι. Ο κεντρικός βραχίονας αυτών των κινήματων ήταν το οικολογικό, αλλά όχι μόνο: γυναικεία κινήματα, κινήματα μειονοτήτων, κινήματα πόλης, φοιτητικά κινήματα, κ.α. Αν κάτι χαρακτήριζε σε μεγάλο βαθμό και ειδικά στις πρώιμες φάσεις του αυτό το κοινωνικό ρεύμα, ήταν τα προτάγματα συνολικής αμφισβήτησης της κυριαρχίας σαν άκρη ενός νήματος που εκκινούσε από το επιμέρους κάθε φορά πεδίο αναφοράς του κάθε κινήματος(π.χ. από το πανεπιστήμιο για τους φοιτητές). Τα μέσα της δεκαετίας του 80 και η δεκαετία του 90 υπήρξε μάρτυρας της σταδιακής αποσύνθεσης αυτού του ρεύματος και της ενσωμάτωσής του στο κυρίαρχο σύστημα, κατάσταση που πήρε την πιο δραματική της μορφή στην Δ. Γερμανία, όπου το οικολογικό κίνημα ήταν ισχυρότερο από οπουδήποτε αλλού, με την οριστική επικράτηση των

«ρεάλος» επί των «φούντις», εντός των «πράσινων». Σήμερα το ρεύμα αυτό όχι μόνο δεν συνθέτει κάτι νέο, αλλά δεν συγκροτεί καν σοβαρό κίνημα. Σαν τμήμα του «κινήματος», οι κύριοι εκπρόσωποι αυτής της τάσης είναι τα πράσινα κόμματα, οι διάφορες οικολογικές και φεμινιστικές οργανώσεις και τρανσεξουαλικές μορφές αυτών των δύο: οικοφεμινισμός, οίκο-ομοφυλόφιλοι, κ.α. Παρόλο που στην Ελλάδα αυτό το ρεύμα είναι



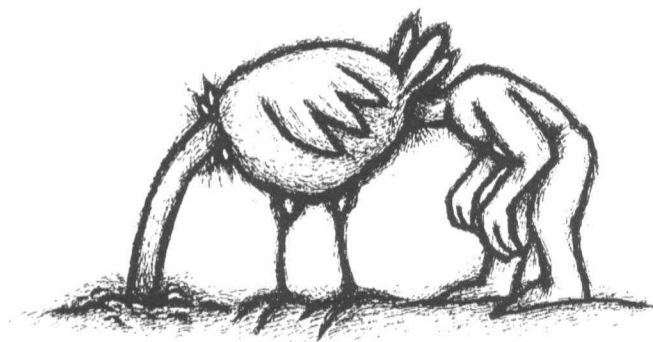
κοινωνικά ανύπαρκτο(μετά την οριστική διάλυση των οικολόγων εναλλακτικών και την απόλυτη παρακμή των- ούτως ή άλλως- αδύναμων γυναικείων οργανώσεων που έκφράστηκαν κυρίως μέσα από κινήσεις της αριστεράς), αξίζει ωστόσο μια αναφορά στην θεωρητικό- πρακτική του αντίληψη τόσο για την «παγκοσμιοποίηση», όσο και για το εναντίον της «κίνημα», επειδή διατηρεί ένα σημαντικό ρόλο στον αγγλοσαξονικό κόσμο(Αγγλία, Γερμανία), και στις διαδικασίες του «κινήματος». Στα ερείπια της αμφισβήτησης που εξέφραζαν τάσεις του οικολογικού κινήματος στις απαρχές του, θεμελιώθηκαν διάφορες ιδεολογίες ταιριαστές με όλες τις αποχρώσεις του πράσινου, που εκφράζονται φυσικά και εντός του «κινήματος». Για παράδειγμα ένας μεγάλος αριθμός οικολογικών οργανώσεων έχει προσανατολίσει όλη την δράση του, σε καμπάνιες ενάντια στην καταστροφή δασών, ή στην πληροφόρηση για την αλλαγή του κλίματος, με τρόπο που δεν διαφέρει από αυτό που κάνουν οι ΜΚΟ. Ωστόσο με την χρήση μεταμοντερνιστικών αναλυτικών εργαλείων, η αναγωγή του αποσπασματικού σε ολικό(« το μικρό είναι όμορφο»), ο προσανατολισμός μόνο σε βραχυπρόθεσμους- ρεφορμιστικούς στόχους και η επίκληση του «όλοι μαζί», κατασκευάζονται και στηρίζονται ιδεολογικά: «Για μας δεν υπάρχει ένα οριστικό πρόγραμμα, που να αρθρώνει τι πρέπει να κάνουμε», ή «... τα τωρινά μας κινήματα κυριολεκτικά αποφεύγουν να αναζητήσουν μια ευρεία συνολική ταυτότητα».<sup>11</sup> Γενικότερα φαίνεται ότι το πράσινο είναι το ιδανικό έδαφος για την ευδοκίμηση ποικίλων μεταφυσικών ιδεολογιών(New Age, Bioregionalists, κ.α.), με πιο χαρακτηριστική περίπτωση αυτή της βαθιάς οικολογίας, γύρω από την οποία υπάρχει ένα σημαντικό δίκτυο ακτιβιστικών οργανώσεων, κυρίως στην Αγγλία και στις ΗΠΑ, με κυριότερο εκπρόσωπο την οργάνωση Earth First!(Πρώτα η γη!). Σύμφωνα με αυτή την οργάνωση: «Η απώτερη αιτία της σημερινής κρίσης είναι ο βιομηχανικός πολιτισμός, ως απόρροια του διαφωτισμού και της έννοιας της προόδου... Ο διαφωτισμός είναι ένα ολοκαύτωμα... Η φύση και ο άνθρωπος βρίσκονται σε διαρκή πόλεμο μεταξύ τους...»<sup>12</sup> Δεν είναι τυχαίο, ότι στο περιοδικό της οργάνωσης μπορεί να διαβάσει κάποιος αθλιότητες, όπως:<sup>13</sup> «...». Είμαι μισάνθρωπος γιατί αγαπώ τους ανθρώπους, όσο και τα κογιότ, τις γάτες και τους τρυποκάρυδους, και γι' αυτό καταλαβαίνω πως ο μόνος τρόπος για να ζήσουμε μια βιώσιμη(sustainable)ζωή, είναι να επιτραπεί μια δραστηκή μείωση του πληθυσμού των ειδών του Homo Sapiens. Είμαι μισάνθρωπος γιατί αγαπώ την γη και όλους(sic!) τους κατοίκους της. Είμαι μισάνθρωπος γιατί αγαπώ». Ωστόσο η κυρίαρχη άποψη εντός του πράσινου είναι αυτή που αντιλαμβάνεται την παγκοσμιοποίηση ως αποτέλεσμα της κακής διαχείρισης του συστήματος από το νέο- φιλελευθερισμό.<sup>14</sup> (...) Η αποτυχία της συνάντησης των ηγετών του ΙΟΕ στο Σηατλ ήταν ένα ιστορικό ορόσημο με πάνω από ένα τρόπους. Η παγκοσμιοποίηση δεν είναι ένα αναπόφευκτο φαινόμενο που πρέπει να γίνει αποδεκτό με κάθε κόστος, αλλά ένα πολιτικό σχέδιο που πρέπει να απαντηθεί πολιτικά». Η οίκο- φεμινίστρια είναι σαφής για το τι σημαίνει «πολιτική» απάντηση: «Οι υπουργοί εμπορίου από την Ασία, την Αφρική και την Λατινική Αμερική και την Καραϊβική απάντησαν πολιτικά όταν αρνήθηκαν να δώσουν τα χέρια στην υποστήριξη στην εικονική ομοφωνία, όταν αποκλείστηκαν από τις διαπραγματεύσεις... (...)». Η εξέγερση στους δρόμους και η εξέγερση εντός των διαπραγματεύσεων έχει αρχίσει ένα νέο δημοκρατικό κίνημα... Η επόμενη πρόκληση είναι να αναποδογυρίσουμε τους κανόνες και να υποτάξουμε το εμπόριο σε υψηλότερες αξίες, όπως η προστασία της γης και των πόρων των λαών της.» Αυτή η αντίληψη, κυρίαρχη και στους φιλελεύθερους κύκλους που αντιμάχονται την παγκοσμιοποίηση, δίνει τον τόνο στις κινητοποιήσεις

με συνθήματα του τύπου «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη».

## Η αριστερή μπρολάτ του κεφαλαίου, ή

Το τρυφερό σου ροζ.

Ένα μεγάλο κομμάτι του «κινήματος» αποτελείται από την αριστερά του συστήματος σε όλες τις παραλλαγές της: κυβερνητική(π.χ. η κυβέρνηση Λούλα στην Βραζιλία) και αντιπολιτευόμενη, κοινοβουλευτική και εξωκοινοβουλευτική, βιομηχανικά συνδικάτα, αγροτικά συνδικάτα, κινήματα ανέργων, κ.α. Πρόκειται όπως είπαμε για την σοσιαλδημοκρατία του φορντιστικού μοντέλου. Για την παλιά σοσιαλδημοκρατία που εδώ και τριάντα χρόνια αντιμετωπίζει μια βαθιά κρίση ταυτότητας: ενσωματωμένη απόλυτα στο σύστημα κυριαρχίας, εκπροσωπεί μόνο μικρά τμήματα των εκμεταλλεζόμενων, και δεν προχώρησε ποτέ σε μια ουσιαστική αυτοκριτική μετά την πτώση του ανατολικού μπλοκ, που βάθυνε ακόμα περισσότερο την κρίση της (ειδικά στην μ-λ εκδοχή της). Γι' αυτό ανίχνευσε το καλύτερο περιβάλλον στα θολά νερά της «αντί- παγκοσμιοποίησης», για να αντλήσει νέο αίμα και λίγη αξιοπιστία, ώστε να μπορέσει να πάρει μια παράταση ζωής, ως εφεδρεία του συστήματος. Υπό αυτή την οπτική δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι, είτε συγκροτεί «λαϊκά μέτωπα» με τις κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις, κατασκευάζοντας μια νεφελώδη πολιτική ταυτότητα ριχτής αμφισβήτησης(όπου όλοι οι καλοί χωράνε), όπως για παράδειγμα η <sup>15</sup>Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 στην Ελλάδα, είτε στην πιο παραδοσιακή της εκδοχή δημαγωγεί ασύστολα με κορώνες του τύπου «θα συντρίψουμε τις κόκκινες ζώνες», υιοθετώντας στην πράξη μια συγκεκριμένη στρατηγική «ανυπακοής», ή ψευτοσύγκρουσης, όπως τα σχήματα του ΚΚΕ, ή του ΝΑΡ. Για να καταλάβουμε ποια είναι η κοινή συνισταμένη αυτής της τάσης στην αντίληψη της για την παγκοσμιοποίηση, ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφοροποιήσεις και τα συνθήματα που διαδίδει η κάθε ξεχωριστή συνιστώσα της, θα πάρουμε ως πιλότο μια από τις λιγότερο κλασικές περιπτώσεις οργανώσεων που υιοθετούν την ανάλυση της, το MST.<sup>16</sup> Το MST, δηλαδή το «κίνημα των χωρίς γη εργατών υπαίθρου», είναι μια μαζική οργάνωση ακτημόνων αγροτών της Βραζιλίας, που συγκροτήθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1980, με αιτήματα όπως άμεση απαλλοτρίωση όλων των μεγάλων ιδιοκτησιών(λατιφούντια) της βραζιλιάνικης υπαίθρου, που ανήκουν είτε σε ντόπιους τσιφλικάδες, είτε σε πολυεθνικές εταιρείες, νομιμοποίηση των εδαφών που καταλαμβάνουν οι ομάδες του κινήματος,



κ.α. Το MST πραγματοποιεί καταλήψεις εκτάσεων γης(στην Βραζιλία το 1% των γαιοκτημόνων κατέχουν το 53% των εδαφών, καλλιεργώντας μόνο το 0,14% από αυτά).<sup>17</sup> και τις διανέμει σε ακτήμονες αγροτικές οικογένειες. Το MST οργανώνει συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις, προσωρινές κατασκήνωσεις σε πόλεις, ή σε χωριά κοντά στις εκτάσεις που πρόκειται να απαλλοτριωθούν, έχοντας την συνδρομή-υλική και ηθική – της καθολικής εκκλησίας και δημιουργώντας δεσμούς με τους εκμεταλλεζόμενους των πόλεων, με οργανώσεις και συνδικάτα, ενώ υφίσταται συχνά επιθέσεις παρυστρατιωτικών ομάδων με αποτέλεσμα να μετράει πάνω από χίλιους αγωνιστές του νεκρούς την τελευταία δεκαετία. Πως αντιλαμβάνεται τις κοινωνικές σχέσεις το MST και τι το κάνει(προφανώς τους αντιπροσώπους του...) να συμμετέχουν στις εκδηλώσεις ενάντια στην παγκοσμιοποίηση; Λς αφήσουμε τους ίδιους να απαντήσουν: <sup>18</sup> «Η χώρα μας έχει την εμπειρία μιας μεγάλης κρίσης( ... )Οι πλουσιότεροι συνεχίζουν να κερδίζουν χρήματα μέσω της εκμετάλλευσης. Οι μεγάλοι πολυεθνικοί οργανισμοί συνεχίζουν να στέλνουν εκατομμύρια δολάρια στο εξωτερικό.(...)». Ποια είναι η αιτία γι' αυτό; «Είναι αλήθεια ότι η κοινωνία μας ήταν πάντα άδικη,... αλλά από το 1994, με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές της κυβέρνησης Cardoso, τα προβλήματα έχουν οξυνθεί. Αυτή η οικονομική πολιτική αντιπροσωπεύει μόνο τα κέρδη των τραπεζών και των πολυεθνικών εταιριών(...) Είναι



λοιπόν η Βραζιλία μια χαμένη περίπτωση; Όχι, αν η αποπληρωμή των χρέους ανασταλεί. Το οικονομικό σύστημα και τα επιτόκια πρέπει να ελεγχθούν. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι οι τράπεζες χρησιμοποιούν το κεφάλαιο για την οικονομική παραγωγή και όχι για κερδοσκοπία. Το ξένο χρέος πρέπει να επαναδιαπραγματευθεί... Πρέπει να ξαναπαρώσουμε την κυριαρχία της οικονομικής πολιτικής, ώστε να διοικείται από Βραζιλιάνους υπέρ του λαού μας και έτσι να σπάσουμε την συμφωνία με το ΔΝΤ... (...). Οι επόμενοι μήνες και χρόνια θα είναι αποφασιστικά για το μέλλον της χώρας μας. Ή θα ανακτήσουμε την εθνική μας ανεξαρτησία, ή θα καταδικαστούμε να είμαστε μια καινούργια αποικία της κυβέρνησης των ΗΠΑ, που έχει ακόμα τα μάτια της στραμμένα στην περιοχή του Αμαζονίου... (...)"'. Ο εθνικοπατριωτισμός και ο αντι-ιμπεριαλισμός, όπως παρουσιάζονται στις παραπάνω γραμμές, δηλαδή ως μια άμυνα του **έθνους- κράτους** ενάντια στην κυριαρχία του πολυεθνικού κεφαλαίου, είναι ο πυρήνας της αντίληψης για την παγκοσμιοποίηση εντός αυτής της τάσης, που καθορίζει και την στρατηγική αντίληψη των συμμαχιών της με την τοπική κυριαρχία (δηλαδή με τα τμήματα του κεφαλαίου που πληττώνται από τα νέα δεδομένα του καπιταλιστικού ανταγωνισμού). Η αντίληψη αυτή έχει διαφορετικές εκφάνσεις ανάλογα με την καταγωγή των φορέων της. Για παράδειγμα συνδικάτα του βορά όπως η γερμανική DGB και η γιαπωνέζικη Rengo, στην βάση αυτής της αντίληψης, ζητούν συμμετοχή στους διεθνείς οργανισμούς, ώστε να υπάρξει ένας έλεγχος στην υποτίμηση των κοινωνικών και εργασιακών προνομίων των εργατών του Βορά, που υποτίθεται ότι οφείλεται στην χαμηλή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων του, σε σχέση με αυτά του Νότου, όπου δεν υπάρχουν οι αντίστοιχες πολιτικές ρυθμίσεις. Γι' αυτό η αμερικάνικη ομοσπονδία εργασίας AFL-CIO, στα πλαίσια της αντι- παγκοσμιοποιητικής της πολιτικής, "αγωνίζεται" να μην μπει η Κίνα στον ΠΟΕ, επειδή θα εισρεύσουν στην αμερικάνικη αγορά τα φθηνά κινέζικα προϊόντα. Μια άλλη έκφανση αυτής της αντίληψης είναι η υπεράσπιση της εθνικής κυριαρχίας με όρους "πολιτιστικούς": "ενάντια στην πολιτιστική ισοπέδωση και την ομοιογένεια που απειλεί τις τοπικές κουλτούρες, από την επέλαση της αμερικάνικης κουλτούρας". "Είμαστε αλληλέγγυοι με τους λαούς που αγωνίζονται να διασώσουν την δική τους ταυτότητα και με όλους, όσοι αντιστέκονται στην καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας, ενάντια στην απεριόριστη δύναμη και επιρροή των πολυεθνικών εταιριών και ενάντια στην διεθνή καταναλωτική κοινωνία". Είναι αυτή η παράμετρος αντίληψης που επιτρέπει στην ακροδεξιά να συνταχθεί άνετα πίσω από ( ή μέσα σε ) αυτή την τάση του "κινήματος".

**Το Black Block, ή Στη νύχτα του απόλυτου όλες οι αγελάδες είναι μαύρες.**

Στο κομμάτι του αντι-κινήματος που ονομάσαμε αναρχική- μαρξιστική αντιεξουσία, εντάσσεται ένας μεγάλος αριθμός πολιτικών ομαδοποιήσεων με ξεκάθαρη πολιτική μορφή (π.χ. αναρχικές ομάδες), αλλά και συσπειρώσεις ομάδων, ή πρωτοβουλιών, ή διάφορες πολιτικές συλλογικότητες, όπως και ομάδες με χαρακτηριστικά αντικουλτούρας, ή ακόμα μεμονωμένα άτομα που αυτοπροσδιορίζονται ως αναρχικοί, κ.α. Ενοποιητικό στοιχείο όλου αυτού του ρεύματος, που στις διαδηλώσεις συγκροτεί το Black Block, είναι η υιοθέτηση από κοινού μιας συγκεκριμένης πολιτικής πρακτικής: της άμεσης δράσης/ σύγκρουσης. Εντός αυτού του γενικού πλαισίου που ορίζει μόνο η προϋπόθεση πολιτική δράση, χωράνε τόσες καταβολές διαφορετικών αντιλήψεων (από πριμιτιβιστές τύπου Ζερζάν μέχρι τις αντιφασιστικές ομάδες των γερμανών αυτόνομων και από αναρχοσυνδικαλιστικές ομοσπονδίες μέχρι οικοαναρχικούς τύπου Do or Die), που όχι μόνο είναι αδύνατη ακόμα και μια απλή αναφορά στη θεωρητική τους αντίληψη αλλά και μάταιη, χωρίς δηλαδή νόημα. Νόημα επίσης δεν έχει να ασχοληθούμε με εκείνο το απολιτικό κομμάτι του Black Block, που θα αποτελέσει τη στρατιά των αριανών αφεντικών, ή των αριανών θρησκευόμενων: φρικιά, ποδοσφαιρικές ή μουσικές υποκοιτούρες, lifestyle αναρχικοί κ.τ.λ.. Θα παραβλέψουμε επίσης εκείνον τον κόσμο (με στενούς δεσμούς με τους προηγούμενους) που συνιστά το σκληρό ιδεολογικό πυρήνα της αναρχίας, που αυτοαποκαλείται με αυταρέσκεια εξεγερτική, και που η δέσμευσή του είναι ξεκάθαρα συναισθηματική (το "κακό" κράτος, η "καλή" κοινωνία) και κατά κανόνα προσωρινή. Βασανίζει τόσο πολύ σύγχυση το μυαλό αυτού του κόσμου και τόσο πολύ ασάφεια την όποια θεωρητική του συγκρότηση, που σε ένα αντικειμενικό επίπεδο η αντιπαράθεση με τη λογική του δεν έχει κανένα νόημα.

Για όλους αυτούς τους λόγους θα εστιάσουμε σε ένα ορισμένο corpus (σώμα) κοινών θεωρητικών σημείων που τέμνουν όλες τις συλλογικότητες σε σχέση με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη συμμετοχή τους στο "κίνημα", με οδηγό την ομαδοποίηση Peoples' Global Action (PGA) ή Παγκόσμια Δράση των Λαών), μια οργάνωση-ομπρέλα που συγκροτήθηκε το 1998 από τις ομάδες που δραστηριοποιούνταν παγκόσμια στο δίκτυο αλληλεγγύης στους Ζαπατίστας, και στην οποία συσπειρώνονται πολιτικές συλλογικότητες του Βορά (Reclaim the Streets, Canadian Postal Workers κ.α.) αλλά και κοινωνικά κινήματα του Νότου (το Ινδικό KRRS, το MST, κ.α.). Σύμφωνα με τη θεώρηση της PGA<sup>20</sup> "παρόλο που το κεφάλαιο ήταν πάντα παγκόσμιο... ( ...), σήμερα αναπτύσσει μια στρατηγική για να επιβάλλει την ισχύ του και να εξουδετερώσει την αντίσταση των λαών. Το όνομα αυτής είναι οικονομική παγκοσμιοποίηση και συνίσταται στη διάλυση ( demandling) των εθνικών περιορισμών στο εμπόριο και στην ελεύθερη κίνηση του κεφαλαίου ". Με άλλα λόγια η παγκοσμιοποίηση συλλαμβάνεται από την PGA ως μια συνωμοσία που εξυφάνει ο χαμαιλέοντας - κεφάλαιο ενάντια στους λαούς της γης. Πως εξελίσσεται αυτή η διαδικασία; " Η συσώρευση λαμβάνει χώρα σε ένα παγκόσμιο επίπεδο με αυξανόμενο ρυθμό ελεγχόμενη από υπερεθνικούς οργανισμούς και επενδυτές. Και ποιο είναι το αποτέλεσμα της ; " Ενώ το κεφάλαιο έχει γίνει παγκόσμιο, οι αναδιανεμητικές πολιτικές παραμένουν ευθύνη των εθνικών κυβερνήσεων, που είναι ανίκανες και τις πιο πολλές φορές απρόθυμες να δράσουν ενάντια στα κέρδη του υπερεθνικού κεφαλαίου". Αυτή η γραμμή προσέγγισης είναι κοινή - με ελαφρές παραλλαγές - για το σύνολο σχεδόν των ομάδων που συγκροτούν αυτήν την τάση. Δεν θα ασχοληθούμε με τη σαθρότητα της θέσης που αντιλαμβάνεται το κεφάλαιο σαν χαμαιλέοντα μέσω μιας συνωμοσιολογικής αντίληψης της κοινωνικής κίνησης. Αντίθετα έχει μια σημασία να επιμείνουμε στις τελευταίες γραμμές που επαναδιατυπώνουν την κλασσική λενινιστική αντι- ιμπεριαλιστική ιδεολογία με νέο τρόπο. Ο εχθρός τώρα είναι το υπερεθνικό κεφάλαιο και οι εκπρόσωποί του, δηλαδή οι υπερεθνικοί οργανισμοί ΠΟΕ, ΔΝΤ, G8, κ.α. Η PGA στο μανιφέστο της αντιλαμβάνεται τον κίνδυνο αυτής

της μετάλλαξης και αναδιπλώνεται: "σκοπός μας είναι να πάρουμε πίσω τον έλεγχο των μέσων παραγωγής από τα χέρια του εθνικού και του υπερεθνικού κεφαλαίου... ", έτσι όμως αναπαράγει την αναπόφευκτη σύγχυσή της. Είναι η αναπόφευκτη σύγχυση



αυτή μιας αντίληψης που ισχυρίζεται ότι " δεν μπορούμε αντιπαρεσθούμε στον υπερεθνικό καπιταλισμό με τα παραδοσιακά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στα εθνικά πλαίσια...". Μάλιστα. Αυτή είναι " η βασική οδός" που ανοίγει το δρόμο για τη Γένοβα και την Πράγα και τον κλείνει για το τόπο της δουλειάς μας, ή για τη γειτονιά μας. Και έχει σημασία ότι αυτή η άποψη υποστηρίζεται από την πιο μαζική οργάνωση του BB στην Ευρώπη, που είναι και είναι κυρίως αυτή που ευθύνεται για τις εκδηλώσεις άμεσης δράσης \ σύγκρουσης στις διαδηλώσεις. Ένα χαράκωμα για την υπεράσπιση της συμμετοχής στα ραντεβού του "κινήματος" κάποιων πολιτικών συλλογικοτήτων που δεν έχουν αυτές τις διαδηλώσεις σαν κύρια πολιτική δουλειά τους είναι αυτό που περικλείεται στην ιδεολογία της "απανταχού παρουσίας": " πρέπει να είμαστε παντού όπου διεξάγονται κοινωνικοί αγώνες" (και στα συλλαλητήρια για το Μακεδονικό, για παράδειγμα). Η πιο ανθεκτική μορφή της ιδεολογίας, διατυπώνεται πάνω κάτω ως εξής: "αν μείνουμε έξω ή στο περιθώριο αυτών των διευρυνμένων κινήματων επειδή θέλουμε να αποφύγουμε οποιαδήποτε σχέση με υποκείμενα που ακολουθούν άλλες διαδρομές (μπορεί και εχθρικές απέναντι στις δικές μας), είναι άχρηστο να διαμαρτυρόμαστε μετά, όταν χαράσσουν το δρόμο με τον οποίο εμείς διαφωνούμε". Αυτή η αντίληψη είναι στη βάση της ιδεολογικής, αφού αδυνατεί να διαγνώσει το χαρακτήρα του «αντιπαγκοσμιοποιητικού φαινομένου», ή όπως έχουν επισημάνει κάποιοι «αδυνατεί να κάνει διάκριση μεταξύ πολιτικού και κοινωνικού κινήματος»<sup>22</sup>. Κι αυτό γιατί όπως έχουμε ξαναπεί, το «κίνημα» είναι ένα πολιτικό παζλ, ένα συνολόκεντρο που συντίθεται στην συντριπτική του πλειοψηφία από οργανωμένα μέλη διαφόρων συλλογικοτήτων, ή πολιτικών

ομάδων, ή κομματικών στελεχών. Τι περιθώρια επαφής υπάρχουν με ένα γάλλο σταλινικό, ή με ένα φιλιπινέζο ευαίσθητο; Πόσες φορές στις διαδηλώσεις που έχουμε συμμετάσχει με αφορμή **πολιτικά γεγονότα** είχαμε την εμπειρία της υπέρβασης αυτών των ορίων, πολύ περισσότερο με ανθρώπους που μοιραζόμαστε την ίδια γλώσσα; Γιατί αυτή η υπέρβαση να έχει περισσότερες πιθανότητες υπό πολύ δυσκολότερες συνθήκες; Εξάλλου, όπως έχουν παραδεχτεί ακόμα και οι φανατικότεροι οπαδοί αυτού του δράσης, οι τοπικές κοινωνίες όπου διεξάγονται οι αγώνες αντιμετωπίζουν από αδιάφορα μέχρι εχθρικά τους διαδηλωτές. Δηλαδή η μόνη επικοινωνία που θα είχε νόημα υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις είναι αδύνατο να επιτευχθεί λόγω ακριβώς της φύσης του «κινήματος». Αφήσαμε για το τέλος ένα σημαντικό κεφάλαιο κριτικής που αφορά μια κυρίαρχη αντίληψη του Black Block στα όρια της sine qua non προϋπόθεσης για την ύπαρξή του: η προπαγάνδα μέσω της βίας. Παρακολουθήστε: «Στο Σηάτλ και στο Κεμπέκ, ήμασταν ικανοί να συγκρουστούμε άμεσα με τις δυνάμεις καταστολής και έτσι να κατακτήσουμε τα οράματα εκατομμυρίων ανθρώπων...» Προκλήθηκε ένα ρήγμα στην καπιταλιστική ηγεμονία και νομιμότητα και μέσω αυτού η δουλειά μας στη βάση κατευθύνθηκε προς μια πιθανή ριζοσπαστικοποίηση κλιμακούμενων αναλογιών...». <sup>23</sup> Το ζήτημα της βίας είναι μια μεγάλη υπόθεση εργασίας που ξεφεύγει από τους στόχους αυτού του κειμένου. Συνοπτικά: Η βία σε κάθε περίπτωση, η αντί-βία των εκμεταλλεζόμενων ειδικότερα, είναι ένα μέσο και σαν μέσο οφείλει να βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με

χρόνια θα μαθαίνουμε νέα τους από την Γαύδο, ή από τα βάθη των σπηλαίων, από την Ελευθεροτυπία, ή από τα γραφεία management.

## Δ. Ραντεβού στη Σαλονίκη το 2003, ή

### Ο Λευκός Πύργος και οι Δον Κιχώτες

Στις παραπάνω παραγράφους προσπάθησαμε να κάνουμε κριτική στις αντιλήψεις των κυρίαρχων τάσεων που δραστηριοποιούνται στο “κίνημα”, σε σχέση με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι ίδιες την παρουσία τους εντός του “κινήματος”, χωρίς να εμπλακούμε σε μια ατέρμονη συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση και την ερμηνεία της. Στο σημείο αυτό θέλουμε να επισημάνουμε κάποια πράγματα ακόμα.

Το πρώτο αφορά ένα “απολογισμό” της δράσης του “κινήματος”, με τους όρους όμως του ίδιου του “κινήματος”, όχι με τους δικούς μας. Για παράδειγμα υποθέτουμε ότι από πάνω μας θα επικρέμονται σαν δαμόκλειος σπάθη μομφές του τύπου: “Καλά όλα αυτά που λέτε, όμως μήπως είναι απλά θεωρητικολογίες; Αφού το κίνημα έχει καταφέρει τόσες νίκες...”. Για να απαντήσουμε θα πάρουμε την περίπτωση του Σηάτλ, που θεωρείται άλλωστε και η γενέθλια πράξη του “κινήματος”. Στο Σηάτλ μετά από διαδηλώσεις και συγκρούσεις τριών μερών με την τοπική αστυνομία, έξω από τα κτίρια της συνεδρίασης του ΠΟΕ, ανακινήθηκε η μη- συμφωνία των συνέδρων σ’ αυτό το γύρο συνδιασκέψεων. Αυτό μεταφράστηκε περίπου σαν θρίαμβος του “κινήματος”. Στην πραγματικότητα, αυτό που συνέβη στο Σηάτλ, ήταν η αδυναμία διευθέτησης των αντιτιθέμενων συμφερόντων μεταξύ των πολιτικών εκπροσώπων του αμερικάνικου, του ευρωπαϊκού, του ασιατικού και του αφρικάνικου κεφαλαίου. Γενικότερα μιλώντας, και παρατηρώντας τα γεγονότα μετά την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου και την αναγγελία του “πολέμου κατά της τρομοκρατίας” κι ότι έχει ακολουθήσει, μπορούμε βάσιμα να υποθέσουμε ότι τα αφεντικά έχουν αναγνωρίσει τα όρια των διεθνών οργανισμών που αντιμάχεται η “αντί-παγκοσμιοποίηση”, ως διαμεσολαβητές στην διευθέτηση των συμφερόντων τους με τρόπο ειρηνικό. Σύμφυτη με αυτό, είναι και η παρατήρηση της συμπεριφοράς του “κινήματος” στον πρόσφατο πόλεμο κατά του Ιράκ, όπου εξέφρασε μια ειρηνόφιλη, αντιαμερικανική στάση, στάση που υπήρξε πολύ εποικοδομητική για το γαλλικό και το γερμανικό (και όχι μόνο...) κράτος και που πιθανόν βάζει μια υποθήκη σ’ αυτή την κατεύθυνση για το μέλλον. Ωστόσο δεν θα επεκταθούμε σ’ αυτό, που πάντως έχει να κάνει με το ζήτημα που πάει το “κίνημα” από δω και πέρα, αφού μετά τα γεγονότα της Γένοβας και τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, τα ΜΜΕ έχουν πάψει πια να το “παίζουν” όπως παλιότερα, μια που και το ίδιο από τότε και πέρα φθίνει συνεχώς. Μια δεύτερη μομφή πιθανόν έχει να κάνει με τους νεκρούς που έχει το “κίνημα”: “Είσαστε ασεβείς...”. Πριν εξαπολυθεί εναντίον μας καμιά τέτοια κατηγορία, ας ψάξει ο πιθανός κατηγορος μας πως αντιμετώπισε το “κίνημα” τους νεκρούς του. Και δεν μιλάμεμόνογιατους “ρεφορμιστές”... Κάτι ακόμα. Γνωρίζουμε ότι ενόψει της συνάντησης κορυφής της Ε.Ε. στην Θεσσαλονίκη, τον Ιούνιο, η συντριπτική πλειοψηφία των υποκειμένων του κοινωνικού ανταγωνισμού στην Ελλάδα (όπου κι αν ανήκουν), ετοιμάζεται να δώσει την μεγάλη “μάχη”. Οπότε ειδικά αυτή την περίοδο, τα αυτιά είναι πιο ερμητικά κλειστά από ποτέ. Στα δικά μας αυτιά όμως έχουν ακόμα αυτά που έγραψε ο Ορέστες Σκαλτσόνης, σε μια ανοιχτή επιστολή του, με τίτλο “Αντάρτικο σημαίνει να μην μπορούν να σε βρουν”, προς τους ριζοσπάστες που ετοιμαζόταν να πάνε στην Γένοβα, λίγο πριν τον Ιούλιο του 2001: <sup>24</sup> (...) Μακριά από την Γένοβα σύντροφοι, όπου οι μαθητευόμενοι μάγοι της αριστεράς θα μιμηθούν με γελοίο τρόπο την έφοδο στον ουρανό (...) Που έρχονται και λένε “Θα σταματήσουμε τους G8 και ετοιμάζονται να ξεφορτωθούν τις επιπτώσεις των πιθανών θανάτων των μεταξύ των αναρχικών, των αυτόνομων, του Black Block και άλλων οργανισμών”. Τώρα πια ξέρουμε αν κινδυνολογούσε, ή αν είχε δίκιο. Θέλουμε ωστόσο να επισημάνουμε, ότι το ελληνικό κράτος αυτή την περίοδο, και όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κάποιος, δεν μπορεί να ξεφορτωθεί εύκολα ένα, ή περισσότερους θανάτους. Γι’ αυτό έχει επιλέξει την τακτική της φαινομενικής υποχώρησης (π.χ. οι εργασίες της συνόδου θα γίνουν στην Χαλκιδική, κ.α.) και του “διαλόγου”. Αυτό που πιθανόν όμως επιχειρήσει στην συγκεκριμένη περίπτωση, με την



τους σκοπούς. Τα πολιτικά υποκείμενα που χρησιμοποιούν αυτό το μέσο, οφείλουν να υπερασπίζονται αυτή την διαλεκτική σχέση, όπως οφείλουν να επιλέγουν με σοβαρότητα και φαντασία εκ των προτέρων και να κάνουν απολογισμό με διαύγεια και ευφυΐα εκ των υστέρων. Ποια είναι τα ιδεολογικά δεκανίκια τα προπαγάνδας μέσω της βίας; Ας δούμε μερικές παραλλαγές της. «Η ανυποψίαστη κοινωνία δεν μπορεί να διακρίνει την βία που ασκεί σε κάθε πτυχή της ζωής της η κυριαρχία». Όντας λοιπόν θεατής μιας βίαιης σύγκρουσης, «αντιλαμβάνεται ότι κάτι δεν πάει καλά», ή «ότι δεν είναι όλα τόσο ειρηνικά όσο μας λένε». Αντικρίζοντας μάλιστα την «φαρβαρότητα της αστυνομίας» βάζει την καρδιά της δίπλα στους ανίσχυρους διαδηλωτές και συνειδητοποιεί το δίκιο τους. Διαφορετικά: «Όντας καταπιεσμένη η κοινωνία», νομίζει ότι δεν υπάρχει διέξοδος στην κατάσταση της, αλλά «βλέποντας το σθένος των ανθρώπων που αντιδρούν συνειδητοποιεί πως μπορεί και αυτή να αντιδράσει σε ότι την καταπιέζει» και αποφασίζει να πράττει έτσι από εδώ και πέρα.. Τρίτη παραλλαγή: «Εκτρέπουμε μια ειρηνική διαδήλωση σε βίαιη σύγκρουση με τις δυνάμεις της καταστολής, οι ειρηνιστές δέχονται και αυτοί το μένος της αστυνομίας, αντιδρούν βίαια εναντίον της και έτσι «σιγά- σιγά εκτρέπεται η συνειδηση τους και ασπάζονται τις ιδέες μας». Είμαστε σφόδρα εχθρικοί σε κάθε μία από τις εκφάνσεις αυτής της αντίληψης, που σαν τέτοια είναι πιασμένη χέρι- χέρι με την ιδεολογία και άρα με το κράτος. Η κοινωνία δεν είναι ούτε ανυποψίαστη, ούτε παραπλανημένη. Στην μεγάλη της πλειοψηφία είναι σφιχταγκυλωμένη (υλικά και διανοητικά) με το καπιταλιστικό φαντασιακό της ευημερίας και της προόδου (δηλαδή της ανόδου) και άρα με την κρατική ιδεολογία. Ποτέ κανένας δεν συνειδητοποιήθηκε από μια σπασμένη βιτρίνα, ή από την βία που μέτρησε στο κορμί του, αν δεν επιθυμούσε ήδη να ψάξει την αλήθεια για λογαριασμό του, αν δεν είχε ήδη φανταστεί ότι υπάρχουν και άλλοι δρόμοι σκέψης και πράξης. Οι συμμετέχοντες στο Black Block βυθίζονται διαρκώς στο τέλμα της αυτοαλλοτρίωσης τους όσο δεν κάνουν ένα απολογισμό για να εκμηδύνουν τα έμπρακτα αποτελέσματα αυτού του τύπου δράσης, που είτε δεν προάγουν τον κοινωνικό ανταγωνισμό, είτε δημιουργούν τις στρατιές των μετανοημένων (αφού αναπαράγουν την λογική της ήττας, του «ποτέ δεν γίνεται τίποτα»), που σε λίγα

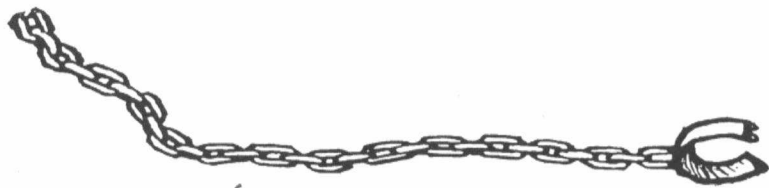


βέβαιη συνδρομή της αριστεράς και την δεδομένη στάση του Black Block, είναι να εγκλωβίσει ένα μεγάλο αριθμό κόσμου σε ομηρία, με συλλήψεις, δίκες, κ.λ.π. Άλλωστε η πείρα των τελευταίων χρόνων, όπου οι μπάτσες με το που αισθάνονται την ανάσα των διαδηλωτών πνίγουν τον κόσμο στα δακρυγόνα και συλλαμβάνουν μαζί, μια εφαρμογή της “μηδενικής ανοχής” σ’ αυτό το πεδίο, πρέπει να διδάξει πολλά αυτούς που οφείλουν να διδάσκονται από την προηγούμενη γνώση. Όσοι δεν έχουν νιώσει στο πετσί τους ακόμα την ήττα του Πολυτεχνείου του 1995, μπορούν να χορηγηδάνε αμέριμνοι και να ετοιμάζουν από τώρα τις βαλίτσες του. Οι άλλοι όμως;

### Σημειώσεις

<sup>1</sup> Δεν μιλάμε φυσικά για παρθενόγένεση. Μιλάμε όμως για το αποτέλεσμα της αξιοποίησης στο έπακρο μιας τακτικής οργάνωσης που έχει σαν μαγιά τα ΜΜΕ και που δεν είχε τελειοποιηθεί πριν αυτό το ορόσημο, που διεξαγόταν ανάλογες συναντήσεις κορυφής.

<sup>2</sup> Δείτε ένα κείμενο με τίτλο “Που ήταν το χρώμα στο Σηατλ;” Της Bettina Martinez, στο



www.nadir.org/nadir/initiativ/agp/free/seattle/color, για να αποκτήσετε ιδία αντίληψη της κοινωνικής σύνθεσης του “αντί- κινήματος”, τουλάχιστον στην αμερικάνικη εκδοχή του. Πάντως, για να μην παρεξηγηθούμε, θυμίζουμε ότι και στον γαλλικό Μάη αυτή ήταν η σύνθεση των κοινωνικών υποκειμένων( και όχι μόνο αυτή, χωρίς βέβαια τους γραφειοκράτες...), όμως σημασία έχει τι κουβαλούσαν στο κεφάλι τους(δηλαδή τι πρότασσαν) τότε αυτά τα υποκείμενα και τι κουβαλούν τα σημερινά Γενικά το ζήτημα αυτό είναι ενδιαφέρον, αλλά ξεφεύγει από τους στόχους αυτού του κειμένου.

<sup>3</sup> Ένα άρθρο των Reclaim the streets για τον ακτιβισμό ,με αφορμή την εκδήλωση τους τον Ιούνιο του 2000, με τίτλο Give up activism , στα ελληνικά στο τχ.9 των “Παιδιών της γαλαρίας”, γυρίζει διαρκώς γύρω από την ουσία του ζητήματος σαν μαγναποήγαδο, χωρίς να καταφέρει να την αγγίξει.

<sup>4</sup> M.Mateo: Η G8 στη Γένοβα, μαύρη σκόνη στους δρόμους, Rivista Anarchica, 273/2000, στα ελληνικά “Αφέντες του τίποτα, υπηρέτες κανενός”, Ελευθεριακή Κουλτούρα

<sup>5</sup> Παρεπιπτόντως και η Ελευθεροτυπία, η αναγνωρισμένη από το σύστημα αντιπολίτευση, το ίδιο υποστηρίζει, όταν για παράδειγμα κάνοντας “κριτική” στα ιδιωτικά κανάλια κυκλοφορεί με κύριο τίτλο: Κατεβάστε τα ρολά(εννοεί των τηλεοπτικών “παραθύρων”).Μια εξαιρετική επεξεργασία του ζητήματος των ΜΜΕ, γίνεται στο Omnium scunt communia, τχ.1, της ομόθυμης ομάδας από την Θεσσαλονίκη.

<sup>6</sup> Τυπικά ο διαχωρισμός που κάνουμε εμπεριέχει μεθοδολογικές αυθαιρεσίες. Για παράδειγμα πολλά συνδικάτα έχουν κάνει μετωπικά σχήματα με ΜΚΟ. Επίσης επειδή υπάρχει μια θεωρητική ρευστότητα στις απαιτήσεις συμμετοχής στην κάθε συμμαχία, μπορούμε να δούμε ομάδες με ανάλυση που εντάσσεται ευκολότερα στην τρίτη τάση, να γίνονται οργανικό τμήμα της τέταρτης. Τέτοια είναι η περίπτωση του MST(βλ. παρακάτω). Επειδή δεν έχουμε μια ομορπονιστική στάση απέναντι στα πράγματα, γι’ αυτό διεκδικούμε το δικαίωμα σ’ αυτή την φαινομενική αυθαιρεσία.

<sup>7</sup> Οι ΜΚΟ άλλωστε, επανευφύραν την κοινωνική φιγούρα του “εθελοντή”.

<sup>8</sup> Δεν τυχαία ο τίτλος της δομιαδίο περιόδου της οργάνωσης, έχει τίτλο: Sand in the wheel, “άμμος στον τροχό” δηλαδή, καλά δισταγμένα(από της καπιταλιστικής μηχανής) θα προσθέταμε μεις.

<sup>9</sup> ECONOMIST 24/09/2000.

<sup>10</sup> H.R.Dorfeul: Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, αναδημοσίευση από την Le Monde, 8/11/2002.

<sup>11</sup> Αναφέρονται από τον Φωτόπουλο στο «Παγκοσμιοποίηση, αριστερά και περιεκτική δημοκρατία».

<sup>12</sup> «Πράσινη οργή», Cr.Manes, αναφέρεται από τον Ed. Vulliams, στο «Το Σηατλ φοβάται την πράσινη οργή», Guardian 28/11/1999, η μετάφραση δική μας.

<sup>13</sup> O. Speckled, P. Werrei: Στην υπεράσπιση του μισανθρωπισμού, Earth First! Journal, Lughnasadh 1999, η μετάφραση και ο τονισμός δικά μας.

<sup>14</sup> Vandana Shiva: Αυτός ο γύρος στους πολίτες, guardian 8/12/1999, η μετάφραση δική μας.

<sup>15</sup> Της οποίας όμως η ανάλυση, όπως και του διεθνές δικτύου των αδερφών-ομάδων της παγκόσμια(π.χ. “Ο Σοσιαλιστής Εργάτης” στην Βρετανία), είναι αυτή των αστών φιλελεύθερων που αναφέραμε παραπάνω, με τους οποίους άλλωστε επιλέγει να συμμαχεί, ως γνήσια φράξια του τροτσικισμού και των συμπομπών του(ομορπονισμός, εισοδισμός, κ.λ.π.).

<sup>16</sup> Είπαμε παραπάνω ότι το MST αποτελεί τμήμα της PGA, που θα την δούμε παρακάτω στην τέταρτη τάση. Ωστόσο τόσο η δομή του, όσο και η θεωρητική-πρακτική του δραστηριότητα σε σχέση με το συγκεκριμένο ζήτημα, το κατατάσσουν μάλλον σ’ αυτή την τάση, παρά στην επόμενη.

<sup>17</sup> “Η επανάσταση των ακτημόνων”, Der Spiegel, Ελευθεροτυπία, 11/8/2000.

<sup>18</sup> Μανιφέστο προς τον λαό της Βραζιλίας της 4ης Εθνικής συνδιάσκεψης του MST, 11/8/2000, στο δικτυακό τόπο www.mstbrazil.org/manifesto, η μετάφραση και ο τονισμός δικά μας.

<sup>19</sup> Βέλντμαν, ολλανδός ακροδεξιός, Ελευθεροτυπία 1/8/2000. Οι ολλανδοί ακροαριστεροί De Fabel van de illegaal, σ’ ένα κείμενο με τίτλο “Μαζί με την νέα δεξιά ενάντια στην παγκοσμιοποίηση;” στο www.gebladerte.nl/30009v.o2.htm , που συνοψίζει τις εμπειρίες τους από την “καμπάνια ενάντια στην ΜΑΙ”, έχουν να πουν περισσότερα για την συνεργασία της άκρας αριστεράς με την άκρα δεξιά με αφορμή αυτό το θέμα.

<sup>20</sup> Μανιφέστο της PGA, στο δικτυακό τόπο www.nadir.org/nadir/initiativ/agp/en/PGAInfos/manifest, όπως και παρακάτω, η μετάφραση δική μας.

<sup>21</sup> “Παγκοσμιοποίηση και κινήματα”, της συλλογικότητας Senza Paziienza, στα ελληνικά “Αφέντες του τίποτα, υπηρέτες του κανενός”, εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα.

<sup>22</sup> «Το αντιπαγκοσμιοποιητικό φαινόμενο υφίσταται μέρα με την ημέρα ως κίνημα μόνο με την πολιτική του έννοια...». «Ο αντικαπιταλισμός ως κίνημα και ως ιδεολογία», Aufheben τχ. 10

<sup>23</sup> Τομ Κήφερ, μέλος της Βορειοανατολικής Αναρχοκομμουνιστικής ομοσπονδίας NEFAC: Οι διαμαρτυρίες στο Κάλγκαρι κατά του G8 , στα ελληνικά εφ. Νέα Προοπτική 20/07/2001.

<sup>24</sup> Ο. Σκαλτσόνε: Αντάρτικο σημαίνει να μην μπορούν να σε βρουν , Piccola L’ Unità, no 4, στα ελλ. Αφέντες του τίποτα, υπηρέτες κανενός.

